

1.

‘Omkeren?’ zei Luuk en hij keek mij aan alsof ik zojuist had voorgesteld meteen weer de tweeduizend kilometer terug naar Nederland te rijden. ‘We hebben zeker anderhalf uur gereden sinds het laatste dorp met een hotel. Kom Lisa, denk na. We laten de auto hier staan en lopen het laatste stuk.’

Mijn halfhoge laarsjes glibberden door de modder en ik zwaaide met mijn paraplu om mijn evenwicht te bewaren. Voor onze voeten stroomde het water wild en kniediep over de weg. Achter ons zwiëpten de ruitenwissers van de zwaarbeladen Volvo over de voorruit.

Ik had me onze aankomst in La Fueva anders voorgesteld. De somberheid en regen had ik in Nederland willen achterlaten, maar het grijze gordijn had de Franse snelwegen naar het zuiden verstopt, was tegen de ruiten geslagen toen we de tunnel door de hoogste pieken van de Pyreneeën verlieten en nu we er bijna waren, wierp het een nieuwe hindernis op tussen ons en de plek waar we ons nieuwe leven wilden beginnen.

‘En als we verkeerd gereden zijn? Wie zegt dat het dorp aan de overkant van deze rivier ligt,’ protesteerde ik. ‘Ik heb nergens wegwijzers gezien.’

Was deze rivier echt dezelfde als het beekje dat we anderhalf jaar geleden waren overgestoken?

‘Natuurlijk is het hier. Vertrouw me nou maar.’ Luuk sloeg zijn arm om mijn schouders en drukte me even tegen zich aan. De stof van zijn natte regenjas voelde koud tegen mijn wang. ‘Ik weet dat je moe bent, lieverd. We zijn er bijna.’

Hij liep terug naar de auto en zette hem zo dicht mogelijk tegen de struiken aan. Zo kon er nog net een auto langs. Je wist maar nooit. Veel Spanjaarden in dit gebied reden in oude Land Rovers met vierwielaandrijving. Misschien haalden zij hun schouders op over een versperring als dit. Konden we de Volvo niet beter inruilen tegen een robuuster voertuig, nu we van plan waren hier te komen wonen? Sinds we het laatste bewoonde dorp passeerden, waren de wegen almaar slechter begaanbaar geworden. De smalle asfaltwegen vol verraderlijke gaten waren nog te doen, maar tijdens de laatste kilometers over de onverharde, kronkelende bergweggetjes had ik me met beide handen schrap gezet tegen het dashboard. Het slippen van de banden in de modder en het bonken van dikke keien tegen de onderkant van de auto hadden me doen huiveren. Het was nog een geluk dat we op de smalle wegen geen tegenliggers hadden gezien.

Mijn horloge gaf tien voor vijf aan. Hoe lang nog voor het donker werd? Het idee deze weg terug te volgen met slechts het licht van de koplampen stond me niet aan. Het was waarschijnlijk beter nu maar door te zetten. Schuilend voor de regen onder de open achterklep rommelde ik in de tot het dak opgestapelde bagage en verzamelde wat ik nodig dacht te hebben voor de nacht. Ik propte alles in de gloednieuwe rugzak, die ik op aandringen van Luuk had aangeschaft.

‘Na de beek is het nog hooguit twee kilometer,’ zei Luuk. ‘We nemen onze bergschoenen in de hand mee en waden door het water naar de overkant. Neem jij die matjes mee?’

Hij gebaarde naar de in vuilniszakken verpakte, opgerolde matjes. Toen schoof hij de banden van zijn rugzak over zijn brede schouders en rolde zijn broekspijpen op zodat zijn gespierde kuiten zichtbaar werden. Was ik maar net zo zelfverzekerd als hij.

Ik trok de kraag van mijn waterdichte winterjas hoog op, deed met tegenzin mijn leren laarsjes uit en propte mijn sokken in mijn nieuwe bergschoenen. Ik bond de schoenen met de veters aan elkaar zoals ik Luuk had zien doen en hing ze om mijn nek. Met de vuilniszak onder mijn arm liep ik naar de oversteekplaats. Het snelstromende water leek meer op een rivier dan op een beek.

‘Kom, Lisa!’

Luuk stond er al middenin en reikte me zijn hand om me naar de overkant te helpen.

Het water was ijskoud. Voorzichtig schuifelde ik over het rotsplateau dat in drogere tijden deel uitmaakte van de weg, maar nu schuilging onder een halve meter snelstromend water. Kleine steentjes prikten in mijn voetzolen. Op de andere oever wurmde ik mijn verkleumde voeten snel in mijn sokken en schoenen.

‘Hier ergens moet dat meertje zijn.’ Luuk had zijn schoenen al aan en was langs de oever stroomopwaarts geklauterd naar het punt waar een dikke rubber slang uit de oever leek te komen. Met het heldere water dat uit de slang spoot vulde hij de watertank.

‘Weet je nog?’ riep hij boven het geruis van de beek uit. ‘Daarginds hebben we gezwommen.’

Hij wees naar een groepje bomen, enkele tientallen meters stroomafwaarts. Ik knikte. Herinneringen aan de zomer van anderhalf jaar geleden drongen zich op.

Vier weken lang reisden we die zomer door deze streek. Het was Luuks idee. Hij had ze ontdekt, de vervallen dorpen tegen de flanken van de Spaanse Pyreneeën. Tijdens een voettocht naar Santiago de Compostella was hij verliefd geworden op deze dorpen, waar de tijd stil had gestaan. Decennia geleden waren ze door de oorspronkelijke bewoners verlaten. De jongere generatie nam geen genoegen meer met het harde boerenleven in de bergen, de Middeleeuwse huizen van gestapelde stenen, verstoken van elektriciteit, stromend water en riolering. Zij trokken naar de stad, waar de werkgelegenheid beter was dan op het platteland.

Luuk had zijn scriptie gewijd aan de bouwstijl van de huizen in deze dorpen. In de zomer waarin hij zijn masterdiploma architectuur kreeg, haalde hij me over onze vakantie te besteden aan een ontdekkingstocht door Aragon. Hij had het helemaal uitgepuzzeld. Met kinderlijk enthousiasme navigeerde hij ons via kronkelige bergwegen van het ene dorp naar het andere. De echt verlaten dorpen lagen diep in de Spaanse bergen, kilometers van de weg af en alleen te voet bereikbaar.

Dorpen op korte afstand van de provinciale weg sloegen we over. Die waren zelden geheel onbewoond. Tussen de verlaten huizen en ruïnes stonden intacte huizen, waar de was buiten hing en oude mannetjes in de deuropening zaten te praten. Veel mensen uit Barcelona hadden hier een woning, om er de zomervakanties en de weekenden door te brengen.

‘Een paradijs voor een projectontwikkelaar,’ zei Luuk en trok er een vies gezicht bij. Hij wees me de luxe vakantievilla’s, die wit en glad afstaken tegen de oude boerderijen met gammele stalletjes. ‘Lelijk toch?’

Ik knikte gehoorzaam. Hij hield van de oude bouwstijl, wist ik. De kunstig gestapelde muren van grote en kleine brokken rots, robuust en oerdegelijk, vond hij veel beter bij de omgeving passen dan de gepleisterde bungalows voor de toeristen.

We parkeerden de auto aan het begin van een voetpad langs de doorgaande weg en liepen op GPS naar de dorpen uit Luuks afstudeeronderzoek. Soms moesten we uren lopen voordat we de eerste ruïnes in het vizier kregen. Vaak stonden alleen de muren nog overeind. Uit de vensterloze ramen hingen gordijnen van Clematis; vijgenbomen waren opgeschoten tussen de vloertegels en op het dorpsplein groeiden rozenstruiken over het puin. Het gonsde er van de insecten.

‘Wanneer het dak eenmaal is ingestort, gaat het snel,’ legde Luuk uit. ‘Dan krijgen wind en regen vat op de oude muren.’

We struinden door de met onkruid begroeide straatjes, duwden de scheef hangende deuren open en inspecteerden gebouw na gebouw. Heel soms was zo’n huis nog volledig gemeubileerd en waren de kasten gevuld met keurig opgevouwen lakens. Op de planken langs de muur stonden dan rijen boeken bedekt met een dikke laag stof. Alsof de bewoners net de deur uit waren om het vee te laten grazen of olijven te plukken.

Luuk genoot met volle teugen, maar voor mij was het de eerste keer dat ik zoiets deed. Ik was niet gewend aan deze avontuurlijke manier van reizen. Mijn ouders namen mijn zus Iris en mij altijd mee naar een hotel in Nice, met marmeren badkamers en diepbloauwe zwembaden. Later, toen mijn vader bij zijn maîtresse was ingetrokken, wilde mijn moeder er niet meer heen. Sindsdien gingen we naar een vergelijkbaar hotel op Gran Canaria. Dan dronk zij cocktails met haar vriendinnen op het terras, terwijl Iris en ik op kameelsafari gingen, of iets anders gingen doen wat door het hotel georganiseerd werd. Dat vonden we toen een hele belevenis, maar die zomer met Luuk leerde ik wat een echt avontuur inhield.

We sliepen in een klein tentje onder de verwilderde olijfbomen, reisden zonder vast schema en picknickten in een bos vol mieren. Tot mijn eigen verrassing vond ik deze manier van reizen romantisch en miste ik het comfort van thuis nauwelijks. Soms ontdekten we een dorp waarin nieuwe bewoners waren neergestreken. Vaak hadden ze een paar huizen opgeknapt en er – al dan niet legaal – hun intrek genomen. Zo waren we ook in La Fueva beland. We brachten er een paar hete zomermiddagen door in de schaduw van de bomen.

We deden een wedstrijdje wie het langst in het ijskoude poeltje kon blijven zitten. We lachten, zoenden en lieten ons opdrogen in de warme wind. Een tas met stokbrood, droge worst en een fles rosé: meer hadden we niet nodig. We zeiden tegen elkaar dat we hier voor altijd wilden blijven, hier, op deze plek. Ik weet niet of Luuk die mogelijkheid toen al serieus overwoog. Ik niet.

Was dat echt in deze bocht geweest? Ik volgde het pad zigzaggend de berg op en keek om me heen om te zien of ik iets herkende. Na honderd meter lopen waren mijn bergschoenen twee keer zo breed en drie keer zo zwaar door de rode klei die eraan bleef kleven. Ik verliet het diep uitgesleten bandenspoor en probeerde zoveel mogelijk in de berm te lopen, waar kleine polletjes gras en mos mijn schoenen meer grip gaven. Hoe ver was het nog? Mijn shirt plakte tegen mijn rug en ik bleef even staan om op adem te komen. Verderop verdween Luuk uit het zicht. Weer een bocht. Kon hij daarvandaan het dorp al zien?

Toen ik eindelijk bij het groepje bomen kwam waar Luuk op me wachtte, hadden de bergen hun kleur verloren.

‘Zie je wel?’ zei Luuk. ‘Daar ligt het.’

In de verte verschenen de omtrekken van een tiental huizen die in een losse groep tegen de berg leunden. De ramen leken op donkere ogen die ons vanachter een grijs regengordijn wantrouwend aankeken. Er was geen enkele activiteit te bespeuren. Zonder de groene naaldjes van de dennen, de wuivende gele grassen en de volle kronen van de eikenbomen zag La Fueva er koud en verlaten uit. De kleurige tenten die ik me herinnerde van de vorige keer waren verdwenen en het geblaf van de honden was verstomd. Toch moesten er volgens Luuks informatie in de winter wel wat mensen zijn.

Het laatste stuk van onze klim was minder steil en ging door het open veld. Zwijgend liepen we achter elkaar aan langs de kant van de weg om de met water gevulde bandensporen te vermijden. Het pad eindigde onderaan de rotsachtige berghelling. Van veraf hadden de huizen er nog redelijk onbeschadigd uitgezien, maar van dichtbij was duidelijk dat vijf decennia regen en wind hun tol hadden geëist. Ik kon me niet herinneren dat het er eerder ook al zo vervallen bij lag.

Luuk wees naar het drie verdiepingen tellende huis aan het einde van het rijtje.

‘Die is het,’ zei hij. ‘Dat wordt ons nieuwe thuis.’

Het was een van de minst gehavende gebouwen. Het dak leek nog helemaal dicht, maar de leistenen aan de rechterkant bogen door naar beneden. Dat wees erop, had Luuk me uitgelegd, dat de balken waarop de leien steunden op instorten stonden. Hij was er in de kerstvakantie naartoe gegaan om het huis te bekijken voordat hij er een bod op deed en had talloze foto’s genomen. Op de foto’s had het huis kleiner geleken en minder vervallen.

De benedenverdieping was toegankelijk vanaf de voorkant van het huis. Ik liep naar de openstaande, scheefgezakte houten deur en gluurde naar binnen. De afstand tussen vloer en plafond kon niet meer zijn dan een meter.

'Allemaal aangestampte mest,' zei Luuk. 'Dit is vroeger een stal geweest. Schapen of geiten of zo.'

'Het stinkt niet,' zei ik.

'Nee. Kom, de voordeur is aan de andere kant.'

Ik volgde Luuk over het smalle en steile paadje door kniehoge dorre prikstruiken langs de zijkant van het huis. Higgend bereikte ik de smalle doorgang tussen twee rijen huizen. Vanaf deze kant bekeken leken de gebouwen nog redelijk ongeschonden. Luuk klopte op de deuren.

'Miguel?' riep hij. 'Felipe?'

Er kwam geen antwoord. We staken het smalle straatje over. Luuk duwde tegen de zware, massief houten voordeur van ons nieuwe huis. We stapten over de drempel en kwamen in een ruime hal op de eerste verdieping van het huis, waarvandaan een stenen trap omhoogvoerde. Eindelijk beschutting. Ik gooide de matjes op de tegelvloer. Opwaaiend stof bedekte mijn natte regenbroek. Voorzichtig zette ik mijn rugzak op de grond en trok mijn regenkleding uit.

Dit was ons nieuwe huis, meer dan een uur rijden van de bewoonde wereld en verstoken van elektriciteit. Als je me een jaar geleden had verteld dat ik hier zou gaan wonen, dan had ik je voor gek verklaard. En toch, zo had ik mijn moeder verzekerd, was dit helemaal mijn eigen keuze geweest. Want hier, op deze plek zonder fatsoenlijk internetbereik, ver weg van de starende blikken en ongefundeerde meningen, had ik de kans mijn schouders te rechten en opnieuw te beginnen.

2.

We lagen dicht tegen elkaar aan op de dunne kampeermatjes, die we over de scheve tegels hadden uitgerold. Luuks zachte ademhaling mengde zich met het geroffel van de regen op het dak en het monotone getik van de druppels op de vloer. Hij vond het heerlijk, wist ik, dat het verder zo stil was. Ik niet. Ik miste de voetstappen van de bovenburen op de trap, het ratelen van de kettingen waarmee de Amsterdammers hun fietsen vastketenden en het gerinkel van de tram.

Ik probeerde niet te denken aan de druk op mijn blaas of het moment waarop ik mijn warme plekje moest verlaten om door de regen en de inktzwarte duisternis mijn weg te zoeken naar het in de grond gegraven gat dat dienstdeed als toilet voor het hele dorp.

Een paar uur geleden, toen Luuk de deur naar de woonkamer openwrikte en ik in het afnemende licht zag hoe de houten vloer van de kleine woonkamer bezaaid was met vogelpoep en brokken stucwerk, zei ik tegen Luuk:

‘Hier kan ik echt de nacht niet doorbrengen.’

‘Het valt best mee. We vegen zo dadelijk een stuk schoon.’ Hij sloeg zijn arm om me heen en trok me mee naar het midden van de ruimte. ‘En morgen gaan we meteen aan de slag om hier een plek in te richten waar we tijdelijk kunnen wonen.’

‘Kunnen we niet een kamer huren in dat dorpje waar we doorheen gekomen zijn?’

‘Garoneta bedoel je? Ik denk niet dat daar een hotel is. Nee, de dichtstbijzijnde plaats voor zoiets is zeker anderhalf uur rijden hiervandaan.’ Hij wees naar de halfvergane deuren die de opening naar het balkon afsloten. ‘Kijk, als het huis eenmaal van ons is, dan maken we die doorgang groter en dan komt daar een groot raam. Dan kunnen we volgende winter optimaal gebruikmaken van de warmte van de zon.’

‘Volgende winter! En deze winter dan?’

‘Het is geen winter meer. Het is voorjaar. Als de regen stopt, dan ziet het er allemaal heel anders uit. Let maar op.’ Hij trok me mee naar de linkermuur en klopte erop. ‘Deze muur halen we weg. Dan wordt dit een gezellige zitkamer, met hier zo’n grote, houtgestookte tegelkachel. Daaraan kunnen we ons in de winter warmen en onze natte spullen drogen.’

‘Op dit moment zou ik een moord plegen voor een houtkachel,’ mopperde ik.

‘Als we volgende week naar Barcelona gaan om de papieren te tekenen, dan gaan we meteen een kachel kopen, goed? En als de zon schijnt, heb je overdag helemaal geen verwarming nodig. Weet je nog hoe heet het kan worden in de zomer? Dat doet me eraan denken dat we goede zonwering moeten hebben voor de ramen. Zie je hoe dik die muren zijn? Dat isoleert beter dan een spouwmuur. Een dubbele laag natuursteen, gestapeld zonder cement. Zo deden ze dat vroeger.’

Zijn ogen hadden die speciale glans waar ik de laatste weken veel van had gezien zodra het gesprek op onze verhuizing naar Spanje kwam. Zijn handen jeukten, wist

ik. Nou, hier kon hij zijn hart ophalen. Zelfs ik kon zien dat het een enorme klus was dit huis bewoonbaar te maken.

We inspecteerden onze nieuwe woning. Het was een enorm huis vergeleken met ons appartement in Amsterdam. Aan de woonkamer grensden drie kamers en een keuken. Tenminste, ik ging ervan uit dat het roestige fornuis en de lege butagastank aanduidden dat dit de keuken was. De ruimte werd gedomineerd door een enorme schouw, waarvan één kant was ingestort. Een klein raam in de zijmuur gaf zicht op het smalle paadje waarlangs we eerder die avond naar boven waren gelopen. De luiken waren verdwenen en de wind woei erdoor naar binnen. Luuk volgde mijn blik, streek mijn haar uit mijn gezicht en veegde een ontsnapte traan van mijn wang.

‘Het komt allemaal goed, lieverd,’ zei hij. ‘Maak je geen zorgen. We gaan hier een prachtige keuken van maken. De schouw restaureren we en dan maken we daar een kookeiland. Moet je die balken zien, die knoesten en bobbels. Zo kun je ze nu haast niet meer krijgen.’

In de kamer naast de keuken stroomde het regenwater langs de muur omlaag. De kale dakbalken glommen van het vocht in het schijnsel van de zaklantaarn.

‘Kijk,’ zei Luuk, ‘hier kun je goed zien dat ze deze huizen bouwden van wat ze in de nabije omgeving konden vinden. De dakbedekking is gemaakt van de leistenen die je hier in de buurt overal ziet. Het dak is onder zijn eigen gewicht bezweken. De leistenen zijn naar beneden gekomen en hebben een gat geslagen in het plafond en in de vloer.’

‘Misschien komt er nog wel meer naar beneden,’ zei ik terwijl ik voorzichtig achter Luuk aan liep over de verende tegels. ‘Ik denk echt dat het beter is dat we een andere slaapplek zoeken.’

‘Welnee, daar hoeft je niet bang voor te zijn.’

Luuk liep door het huis als een kind in een dierentuin. ‘Als we een van de muren daar weghalen, kunnen we hier een prachtige badkamer maken. Dan maken we een rond raam in deze muur waardoor je naar buiten kunt kijken als je in bad zit!’

Ik kon me geen badkamer voorstellen zonder water en riolering, maar voor Luuk was dat juist een interessante uitdaging. Waar ik ongelijke, gebroken plavuizen zag, visualiseerde hij een terracottavloer in boerderijstijl en waar ik een groot gat in het plafond zag met een berg puin eronder, stelde hij zich een vide voor met eikenhouten pilaren en een traditioneel Spaans gietijzeren hekwerk. Ik keek naar de puinhoop voor me en dwong mijn lippen in een glimlach. Hij zag het, trok me tegen zich aan en kustte me.

‘Dit huis heeft zoveel mogelijkheden, Lisa. Je zult het zien.’

Ik geloofde hem. Als iemand van deze puinhoop een echt huis kon maken, dan was hij het wel. Toen ik hem leerde kennen, hielp hij zijn vriend Nico met het restaureren van een oude boerderij ergens in de buurt van Wormer. Tot laat in de avond was hij in de weer met het uitwerken van tekeningen en het berekenen van draagconstructies. Met Nico’s klussenbus reden ze gerust naar Nijmegen om een antiek stalraam op te halen of naar Winschoten voor een stel afgebladderde

paneeldeuren. Dat was in het laatste jaar van zijn studie. Hij vond het prettig om het leren voor examens af te wisselen met het betegelen van een keuken, zei hij. Het bestraten van een oprit met oude, gebakken klinkers hielp hem zijn gedachten te ordenen. Als hij me 's avonds opzocht in mijn appartementje, met zijn kortgeknipte haar grijs van het bouwstof en omringd door een doordringende zweetgeur, maar overlopend van enthousiasme en nieuwe plannen, vond ik hem onweerstaanbaar.

Zijn voettocht langs de pelgrimsroute naar Santiago de Compostella was een opwelling geweest, kort na het plotseling overlijden van zijn vader. Wekenlang was hij verdrietig en in zichzelf gekeerd tot hij me meedeelde dat hij een paar maanden alleen op reis ging. Kort daarna pakte hij de trein. Ik ontving lange brieven waarin hij zijn belevenissen noteerde, afgewisseld met schetsen van bergen en ruïnes. Hij raakte gefascineerd door de verlaten Middeleeuwse dorpjes die hij op zijn reis tegenkwam. Het was, zo schreef hij, of zijn vader hem de weg wees en hem influisterde dat hij het verval van deze huizen tot staan moest brengen.

Het verbaasde me dat de altijd zo nuchtere Luuk op zo'n bijna bovennatuurlijke manier gegrepen werd door een paar oude nederzettingen. Ik ging ervan uit dat hij wel weer op beide benen terecht zou komen wanneer hij weer in Nederland was en daar leek het ook op. Na zijn reis stortte hij zich met hernieuwde energie op zijn studie. Hij studeerde af op de bouwstijl die hij op zijn reis had bestudeerd en ging bij een gerenommeerd architectenbureau werken. Ik dacht dat zijn dwaze ideeën een bevlieging waren geweest, een gevolg van zijn verwarring na het overlijden van zijn vader. Achteraf besepte ik dat die reis een zaadje bij Luuk had geplant.

Als het werkaanbod in de architectuur goed was geweest, was het zaadje misschien verschrompeld en verpieterd, maar de economische crisis sloeg hard toe in de bouwsector en Luuk kreeg, ondanks zijn hoge cijfers en goede stagereferenties, de eenvoudige en minder leuke klusjes toegeschoven. Zijn werkgever verzekerde hem dat hij voor het echte werk ingeschakeld zou worden zodra de bouwcrisis eenmaal voorbij was. Luuk geloofde daar niet in, maar ik vond dat hij blij mocht zijn dat hij werk had. Veel van zijn studiegenoten waren nog werkzoekend of hadden een baan geaccepteerd die ver onder hun niveau lag. Hij moest een beetje geduld hebben. Maar dat had Luuk niet en langzaam en onopvallend was het zaadje ontkiemd.

Hij haalde me over om in de volgende zomervakantie met hem mee te gaan op zijn verlaten-dorpen-missie. Hoopte hij dat ik zijn liefde voor ruïnes zou delen? Hij vertelde me dat hij erover dacht de erfenis van zijn vader te gebruiken voor de aankoop van een rustiek pand in zo'n Middeleeuws dorp en het in de loop der jaren op te knappen tijdens zijn vakanties. Ik zag er niet veel in en vond dat hij het geld beter op een spaarrekening kon zetten voor als we een huis wilden kopen.

Alles opgeven en naar Spanje verhuizen was een scenario waar toen zelfs Luuk niet aan dacht. Tenminste, daar ging ik vanuit. En toch was dat precies wat we hadden gedaan.

Twee maanden geleden accepteerde de eigenaar van dit huis ons bod. Kort daarna sloten we een contract met Amerikaanse expats die ons appartement voor minimaal een jaar zouden huren, gemeubileerd en wel. Drie dagen geleden gaven we de onderhuurders de sleutel en vertrokken we met een volgeladen auto hiernaartoe. Het plan was om dit huis bewoonbaar te maken en er een koper voor te vinden. Als dat lukte, konden we van de winst een huis bouwen voor onszelf. Maar zelfs Luuk gaf toe dat de restauratie van dit huis een monsterklus was en een gigantisch gat zou slaan in onze financiën. Als het allemaal tegenzat, zouden we diep in de schulden terug naar huis moeten keren.

Er moesten zeker al een paar uur zijn verstreken sinds we de zaklamp uitknipten. De spanning in mijn blaas viel niet meer te negeren. Ik deed de zaklantaarn aan, wurmde me uit de slaapzak, trok mijn regenjas aan en liep zo snel ik kon naar het openbare toilet terwijl de regen in mijn nek drupte. Het stonk er verschrikkelijk. Ik legde de zaklantaarn op een steen vlakbij. Voorzichtig ging ik op de twee over het gat geplaatste planken staan, liet mijn joggingbroek zakken, hurkte en liet mijn plas gaan terwijl ik tegelijkertijd probeerde niet naar beneden te kijken.

Toen ik mijn koude voeten weer in mijn slaapzak liet glijden, lag Luuk nog in precies dezelfde houding. Kon ik maar zo ongecompliceerd in een droomloze slaap vallen. Kon ik maar net zo enthousiast zijn over deze wending in mijn leven, die ik het afgelopen jaar zelf had veroorzaakt. Niet meer aan denken, sprak ik mezelf toe, mijn leven was nu hier. Het had geen zin om over mijn schouder te blijven kijken, me af te vragen of ik de juiste keuze had gemaakt. In dit dorp zou ik weer een nieuwe plek creëren waar ik me fijn voelde. Hoe mijn leven eruit zou hebben gezien als ik die baan bij De Madelief had durven weigeren, deed niet ter zake. Het had geen zin me steeds opnieuw af te vragen hoe ik had kunnen voorkomen wat nu eenmaal was gebeurd.